

Nr 192.

Av herr **Byström**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagändring, åsyftande rätt för annan än präst i svenska statskyrkan att förrätta jordfästning.

Den fråga, som jag härmed berör, har förut vid ett par tillfällen förelagts Riksdagen, nämligen frågan om frikyrklig predikants rätt att officiellt förrätta begravning eller jordfästning. Lagutskottet avstyrkte 1910 motionen, som hade samma yrkande, som det som nu göres i denna motion, men sex ledamöter, nämligen herrar Lindhagen, Pettersson i Södertälje, Jansson i Edsbäcken, Berggren och Åkerman, hade i reservation tillstyrkt densamma. Efter en livlig debatt, varvid herrar Leander, Olsson i See, Olsson i Elfdalsåsen och Thor talade för motionen, biföll Andra kammaren densamma med 107 röster mot 94, som röstade för lagutskottets avstyrkande utlåtande. I Första kammaren blev den däremot avslagen.

Då annan motionär sedan framförde ett liknande yrkande i samband med en annan fråga, blev motionen avslagen i Första kammaren men bifallen i Andra kammaren.

Jag anser emellertid, att det yrkande jag gjorde 1910 alltfört har fog för sig, och har jag sålunda nu åter vågat framdraga frågan för Riksdagen. Som skäl därför vill jag andraga följande:

När frågan om befrielse för dissenters från att betala skatt till statskyrkan var under debatt, framhölls från vissa håll såsom skäl mot denna skattebefrielse, att statskyrkoprästerna hade så mycket att göra även för de frikyrkliga eller dissenters, att den ifrågasatta befrielsen ej borde medgivas. Detta framgår av bland annat dissenterskattekommitténs utlåtande av den 29 augusti 1907. Då slutligen lindring i denna skatt beslöts av Riksdagen, kunde det ske endast för hälften av den ifrågavarande skatten för inkomst av kapital och arbete. Vad angår sådan skatt för fastighet

beviljades ingen skattebefrielse eller skattelindring. Principen om det berättigade i dissenters befrielse från skatt till statskyrkan har emellertid blivit fastslagen, även om man vågade taga blott ett ytterst litet steg på den inslagna vägen.

Men då man talar om den arbetsbörda, som åligger prästerskapet, och, såsom somliga göra, nästan klagar däröver, vore det väl skäl i att se till, om icke ytterligare något av detta arbete skulle kunna läggas på andra utan att religion och kyrka därigenom på minsta sätt äventyrades och utan att det behövde kosta staten något. Detta är en sak, som man också bör hava i åtanke, då man åter går att reglera löner och arbete för statskyrkans präster. Allt det arbete, som kan utföras av andra än av statskyrkans präster och lika bra, som om prästerna gjorde det, samt dessutom icke kostar staten något, bör man väl giva dessa andra laglig rätt att utföra. Redan nu äro prästerna befriade från åtskilligt, som de förr hade att uträtta.

Det är för det första ett stort antal barn, som de ej behöva döpa, emedan deras föräldrar av en eller annan anledning anse, att dopet bör få anstå till dess att barnet vuxit upp till den ålder, att det självt kan i detta stycke göra sitt eget val eller bestämma över sig självt.

Så är det en del föräldrar, som låta sina barn döpas av lekmanpredikanter. Särskilt är detta fallet inom en del friförsamlingar. I en motion, som väcktes 1912 av herr Wilh. Gullberg i Första kammaren och av herrar Felix Hamrin och Axel Modig i Andra kammaren, heter det också rörande barndop: »Ingen kan ju förmena frikyrkliga föräldrar att låta döpa sina barn av församlingsföreståndaren i den församling de tillhöra. Sådana dop förekomma ock somligstädes rätt allmänt.»

Dessutom torde dop av lekman eller av frikyrklig pastor allt mer och mer kunna betraktas lika giltigt, som om det vore verkställt av statskyrklig präst.

En livlig predikoverksamhet övas även av andra än statskyrkans präster, och detta bör vara en stor lindring i det officiella kyrkliga arbetet.

Nattvardsgäster betjänas numera till betydande antal utanför de statskyrkliga templens murar.

Vigslar förrättas ganska ofta av dels vissa frikyrkliga predikanter och dels av den borgerliga myndigheten enligt lagen av den 6 nov. 1908.

Ännu ett annat område finnes, där man skulle kunna, utan våda för god sed och god ordning, låta andra än statskyrkliga präster vara officianter, och det är vid jordandet av döda. Utan risk av minskad aktning

och vördnad för stundens betydelse och den religiösa helgd, som därmed kan vara förenad, skulle en pastor för en frikyrklig församling lika väl som en statskyrklig sådan kunna förrätta jordfästning eller begravning. Det borde icke heller anses vara orimligt begärt, att den predikant, som tjänat en person i fråga om hans andliga fostran från det han blev döpt och tills han somnat i döden, också skall oberoende av statskyrkans tjänare få, om han vill och vederbörande familj det önskar, göra den avlidne den sista tjänsten och så att säga viga hans stoft vid jorden.

De ganska ofta förekommande fall, då begravning skett utan prästerligt biträde, visa, att en ändring i lagen om jordfästning av år 1894 är behöfelig, och att ej få åstunda det. Före år 1894, då denna lag antogs, hände det ganska ofta, att frikyrkliga predikanter officierade vid jordandet av döda. Även sedan har detta skett. Till en början har man emellertid trott, att nya lagen om jordfästning förbjudit andra än präster att förrätta begravning. Så torde emellertid ej vara fallet, och i alla händelser synes det ej finnas någon straffpåföljd för den, som utan att vara präst begraver en död. I metodisternas tidning, Svenska Sändebudet, för den 15 okt. 1903 förekommer följande notis, som belyser detta förhållande:

»Pastorn i Fröderyd, Jönköpings län, har anmält hos länsstyrelsen att liket efter Jonas Peter Jonasson blivit, enligt den avlidnes i livstiden uttalade önskan, begraven utan biträde av präst.

Länsstyrelsen lät i anledning härav länsman Almfeldt väcka åtal och häradsrätten dömde den avlidnes anhöriga att låta begrava liket enligt lagen av den 25 maj 1894. Men hovrätten ansåg, att länsmannen icke haft rätt att anställa åtal, och upphävde utslaget.

Nu gick pastorn till domkapitlet och detta till Kungl. Maj:t, som infordrade justitiekanslerns utlåtande.

Denne hemställde nu, att då ingen straffpåföljd finnes stadgad för ett sådant begravningssätt som ifrågavarande, domkapitlets framställning må lämnas utan avseende.»

Flera gånger hava strider om begravningar uppstått mellan präster och frikyrkliga predikanter, naturligtvis i de flesta fall beroende på trångbröstad lagstiftning eller otydlig och olämplig sådan eller också på ofördragsamhet från vederbörandes sida. Ett sådant exempel omtalas i »justitieombudsmannens ämbetsberättelse, avgiven vid lagtima riksmötet 1910» och under rubriken »Fråga om obehörig vägran att förrätta jordfästning».

På en del ställen ha en del av de förhållanden, som här åsyftas,

föranledt något som fått namnet »begravning med trumma». Om vad detta är torde man kunna bilda sig ett omdöme av följande notis, som stod i tidningen Eskilstuna Kuriren i oktober 1903 med anledning av förut nämnda utlåtande av justitiekanslern:

»Nu borde väl värdig prästerskapet kunna upphöra med att på gravsedlarna för lik efter personer, vilkas begravning ombesörjes av andra religiösa samfund, särskilt skriva: »Begraves med trumma».

Så är fortfarande praxis i Eskilstuna pastorat, och förmodligen är förhållandet enahanda på en del andra orter.

Påskriften å begravningssedeln: 'Begraves med trumma' betyder anvisning till dödgravaren att inrätta en trumma från marken till kistan. När tjänstgörande prästen någon dag senare kommer och verkställer jordfästning enligt statskyrklig ritual, skall mullen gå genom trumman till kistan.»

Men det är ej blott då en frikyrklig förrättat begravningen, som man använder trumma. Detta lär ske även i en del avlägsna annexförsamlingar, som mera sällan få besök av moderförsamlingens pastor. Där nedsättas liken i graven, som av dödgravaren igenskottas, sedan en trumma eller ett större rör, som räcker från gravens botten upp till dess övre kant, ställts på kistan. När prästen sedan kommer till platsen, förrättas jordfästningen. Det lär ibland hända, att ganska lång tid förflyter mellan gravsättningen och jordfästningen. Även dessa dröjsmål skulle undvikas, åtminstone i många fall, om annan än statskyrklig prästman eller den, som på grund av dissenterlagen av den 31 oktober 1873 har rätt att förrätta jordfästning, ansåges hava laglig befogenhet att begrava en död.

I flera andra land äro bestämmelserna om vem som kan förrätta en begravning ej så exklusiva som hos oss.

I Danmark antogs en »Lov om forskellige Forhold vedrørende Begravelse den 19 April 1907». Denna danska lag av den 19 april 1907 går något längre än vad min motion nu åsyftar. Följande paragrafer ur densamma må här anföras:

»§ 2. Folkekirkeens Medlemmer kunne begraves paa Folkekirkeens Kirkegaard og fra dens Begravelseskapeller uden Medvirkning af Folkekirkeens Præster (borgerlig Begravelse), naar den afdøde ved en i Testamentsform affattet Erklæring, der kan skrives paa ustemplet Papir, har truffet Bestemmelse herom.

For at Erklæringen om at ville begraves borgerlig kan tages til Følge, udkræves, at den paagældende, da han afgaf Erklæringen, var

fyldt 15 Aar og ved sin Fornufts fulde Brug. Naar saadan Erklæring afgives af Personer i Alderen mellem 15 og 18 Aar, maa desuden Forældres eller Værgers Samtykke foreligge. For Personers vedkommende, som ikke ere fyldte 15 Aar, er det tilstrækkeligt, at Forældre eller Værger begære borgerlig Begravelse, naar de bestille Begravelsen.

§ 3. Ved borgerlige Begravelser tillades paa Begæring af den, som bestiller Begravelsen, Tale og Sang, Medbringelse af Faner og anden Højtidelighed, dog at intet maa foretages, som strider imod den Sømmelighed og Orden, der bør iagttages paa Kirkegaarde, og imod det Hensyn, der skyldes Folkekirken. Ved disse Begravelser foretages ikke Jordpaakastelse. Ingen Tale maa holdes eller Sang afsynges imod de nærmestes Ønsker.

Ansvarer for, at alt foregaar sømmeligt og med Orden, paahviler den, der har bestilt Begravelsen hos Kirkegaardsbestyrelse.

§ 4. Aftale om borgerlig Begravelse træffes i København og andersteds, hvor der findes et eget Begravelsesvæsen, med dettes Bestyrelse og ellers med vedkommende Sognepræst, hvilke have at paase, at de Bevisligheder, der maa forelægges, forinden Begravelse kan iværksættes, foreligge, og at saadan Begravelse ikke maa finde sted samtidigt med en anden Begravelse paa samme Kirkegaard, samt at den ikke ansættes til en Tid og under Omstændigheder, hvorved den kan virke forstyrrende paa Guds-tjenestens Afholdelse eller kirkelige Handlingers Foretagelse i Sognekirken.

§ 5. Ved Begravelser paa Folkekirken Kirkegaarde af Personer, der staa udenfor Folkekirken, finde de ovenfor under §§ 3—4 om borgerlige Begravelser indholdte Bestemmelser tilsvarende Anvendelse. — — —»

Den citerade danska lagen omfattar föreskrifter både i fråga om kyrklig begravning och i fråga om borgerlig begravning, varjämte främmande trossamfunds begravningsformer inbegripas.

På grundvalen av denna lag skriver pastor M. Jörgensen i Köpenhamn:

»Enligt den senaste lagen ha alla frikyrkliga samfund rätt att begrava sina döda på landets kyrkogårdar och i de därtill hörande gravkoren utan prästernas medverkan och utan det dessa i minsta mån ha rätt att hindrande ingripa.»

Angående hithörande förhållanden skriver en tysk frikyrkoman, redaktör J. G. Lehmann i Kassel, följande:

»Begravningen av våra döda är här i Tyskland alltjämt en omstridd fråga, enär vi ha att skilja mellan

- a) kyrkogårdar, som tillhöra kommunerna, och
- b) kyrkogårdar, som tillhöra statskyrkan.

På de förstnämnda är det oss tillåtet, på de senare förbjödes det oss ofta, och detta har givit anledning till en mångfald processer, i vilka vi mestadels blivit frikända, men också mången gång fällda till ansvar.»

De frikyrkliga i England hava enligt »Burial Laws Amendement Act, 1880» och »Burial Act, 1900» tillåtelse för sina predikanter att förrätta begravning.

Såsom exempel på den uppfattning de frikyrkliga i allmänhet hava här i landet angående denna sak må anföras, att frikyrkomötet, som hölls i Immanuelskyrkan i Stockholm 1910 och som hade talrikt med ombud från de tre större frikyrkosamfunden, såsom friförsamlingar, baptister och metodister, gjorde följande uttalande: »Frikyrkomötet uttalar såsom sin mening, att vederbörlig lagstiftning må ändras så, att frikyrklig predikant eller pastor, vare sig han ställt sig under dissenterlagen eller icke, måtte erhålla samma rätt som statskyrklig präst i fråga om att förrätta begravning.»

Nu torde det ej vara lämpligt, att alla frikyrkoförsamlingars föreståndare beklädas med legal rätt att förrätta jordfästning eller begravning. Det kan ju bero på deras större eller mindre utbildning för sitt kall och på om de ägna sig helt åt en predikares verksamhet. Men då det finnes här i landet ett ungefär lika stort antal frikyrkliga predikanter som det finnes statskyrkopräster, och då bland dessa mellan två tusen och tre tusen predikanter finnes ett stort antal, som i utbildning och begåvning kunna jämföras med statskyrkopräster, och vilka äro pastorer för frikyrkliga församlingar, som äro mycket, mycket större än en mängd statskyrkoförsamlingar, så böra sådana kunna tjänstgöra vid en begravning fullt ut lika bra som en statskyrkopräst.

Jag har tänkt mig, att särskilt forum skulle kunna avgöra, vilka som eventuellt kunde få den rättighet som här är i fråga. Ett sådant forum vore för vart och ett frikyrkosamfund dess predikantseminarium eller teologiska läroverk. Ett annat sådant vore för varje samfund dess överstyrelse eller högsta ledning. Och jag menar, att här ifrågasatt rättighet skulle givas åt vederbörlig person, antingen han har utträtt ur statskyrkan eller icke. Sedan rekommendation vore utfärdad, skulle saken prövas av någon officiell myndighet, som hade att sanktionera eller också att vägra den ifrågasatta rättigheten. Denna myndighet kunde vara Kungl. Maj:t eller vederbörande Konungens befallningshavande.

När den förut omnämnda motionen av herrar Gullberg, Hamrin och Modig förevar vid 1912 års riksdag, ställde sig lagutskottet välvilligt till

densamma. Lagutskottet slöt sitt betänkande, som var undertecknat av Andra kammarens nuvarande talmans namn, med följande ord:

»I fråga om sättet för vinnande av det i motionerna åsyftade ändamål, synes det utskottet vara lämpligt att, såsom föreslogs i den ovan åberopade motionen vid 1910 års riksdag, hänföra rätten att verkställa de ifrågavarande förrättningarna till den person, åt vilken en dylik rätt skall meddelas. Med förevarande förrättningars religiösa karaktär sammanhör, att man icke kan undgå att ställa vissa krav på den, som verkställer förrättningen. Även de åligganden, som pålagts begravnings- och dopförrättare med avseende å kyrkobokföringen och nödvändigheten av att vinna tillförlitliga uppgifter rörande föräldrarnas namn m. m., ställa anspråk på förrättarens personliga kvalifikationer därutinnan, att säkerhet måste finnas för ett behörigt fullgörande av dessa åligganden.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att Riksdagen, i anledning av förevarande motioner, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, under vilka villkor annan person än präst inom svenska kyrkan må kunna tillåtas att inom svenska kyrkan förrätta dop och jordfästning.»

I Första kammaren yrkades bifall till utskottets förslag av, utom motionären hrr Alexandersson, Karl Nilsson och Holmqvist. I Andra kammaren yrkades bifall till utskottets förslag av utom motionärerna, herrar Igel, Lundgren i Björna, Widén m. fl. Såsom förut sagts gick motionen igenom i Andra kammaren och det hängde blott på några få röster att den också gått igenom i Första kammaren. Jag hoppas, att det yrkande jag gör skall vinna båda kamrarnas bifall.

På grund av vad jag nu anført får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan lagändring, att även annan person än präst i statskyrkan och den, som enligt Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående främmande trosbekännare den 31 okt. 1873 är jämställd med statskyrkopräst, må kunna berättigas att förrätta begravning.

Stockholm den 26 jan. 1914.

J. Byström.